

Udskriftsdato: mandag den 12. januar 2026

FOU nr 2006.191 (Gældende)

Rigsadvokatens forpligtelse til at være opmærksom på omgørelsesfristen i retsplejelovens § 724, stk. 2

Ministerium: Folketinget

Opfølgning / Opfølgning til

LOV nr 525 af 24/06/2005

Rigsadvokatens forpligtelse til at være opmærksom på omgørelsesfristen i retsplejelovens § 724, stk. 2

Resumé

En advokat klagede på vegne af en klient til Rigsadvokaten over at en statsadvokat havde indstillet efterforskningen i en sag hvor en politibetjent i forbindelse med forfølgelse af en stjålet bil havde affyret et skud mod klientens søn. Sønnen døde kort efter. Politibetjenten blev ikke sigtet i forbindelse med efterforskningen, men blev afhørt med en sigtets rettigheder.

Rigsadvokaten afgjorde at fristen for at omgøre en afgørelse om påtaleopgivelse, jf. retsplejelovens § 724, skulle anvendes i sagen, og at fristen var udløbet kort tid efter at der var blevet klaget over afgørelsen til Rigsadvokaten. Det var derfor ikke længere muligt at omgøre statsadvokatens afgørelse om at standse undersøgelsen i sagen. Rigsadvokaten kritiserede statsadvokaten for ikke allerede i forbindelse med afgørelsen om påtaleopgivelse og påklagen heraf at have gjort sig klart om omgørelsesfristen fandt anvendelse i sagen.

Ombudsmanden udtalte at han var enig med Rigsadvokaten i at omgørelsesfristen skulle anvendes, idet politibetjenten måtte betragtes som sigtet i sagen. Ombudsmanden kunne på den baggrund ikke kritisere at Rigsadvokaten ikke havde taget stilling til om han ville have anlagt en anden vurdering af skyldsspørgsmålet i sagen end statsadvokaten.

Ombudsmanden udtalte endvidere at Rigsadvokaten generelt set i forbindelse med behandlingen af klager over påtaleopgivelser bør være opmærksom på påtalefristen og tilstræbe at afgøre sagerne inden for omgørelsesfristens udløb. Rigsadvokaten bør således i forbindelse med en indledende gennemgang af de indkomne klager ikke alene hæfte sig ved hvad statsadvokaten har anført om fristen, men også overveje om der eventuelt kan være begået fejl hos statsadvokaten i denne henseende. Ombudsmanden mente derfor at det havde været ønskeligt om Rigsadvokaten i forbindelse med klagen i den konkrete sag havde overvejet om omgørelsesfristen skulle anvendes, og havde vurderet om det var muligt at behandle sagen inden fristens udløb.

(J.nr. 2004-3420-611).

Det fremgik af sagens akter at en politibetjent, A, ved en skudepisode den 1. april 2003 affyrede et skud mod B der kort efter afgik ved døden. Skudepisoden fandt sted i forbindelse med politiets eftersættelse af en brugsstjålet bil som B førte.

Statsadvokaten for København, Frederiksberg og Tårnby iværksatte efter skudepisoden en undersøgelse efter retsplejelovens § 1020a, stk. 2, med det formål at klarlægge hvorvidt politibetjent A i forbindelse med skudafgivelsen havde handlet inden for grænserne af lovlig magtanvendelse, og om undersøgelsen i øvrigt gav anledning til kritik af politiets håndtering af episoderne.

Den 13. maj 2003 indgav advokat C på B's mors vegne en klage til statsadvokaten over Ps adfærd i forbindelse med skudepisoden.

Statsadvokaten afgav den 26. juni 2003 en redegørelse om sagen til Politiklagenævnet for København, Frederiksberg og Tårnby. Statsadvokaten fandt at A i forbindelse med skuddet mod B havde handlet i lovlig nødværge. Statsadvokaten oplyste på den baggrund at han agtede at indstille efterforskningen, jf. retsplejelovens § 749, stk. 2, idet han fandt skudepisoden tilstrækkeligt belyst.

Politiklagenævnet meddelte i brev af 17. september 2003 til statsadvokaten at sagen havde været behandlet på et møde i nævnet den 20. august 2003, og at et flertal kunne tiltræde at efterforskningen i sagen blev indstillet.

Statsadvokaten besluttede herefter den 23. september 2003 i medfør af retsplejelovens § 749, stk. 2, at indstille efterforskningen i sagen. Beslutningen blev meddelt blandt andre C og A i breve af 23. september 2003. Begrundelsen for afgørelsen var at der ikke var rimelig formodning om at et strafbart forhold der kunne forfølges af det offentlige, var begået. I brevene til A og C var anført at afgørelsen kunne omgøres af den overordnede anklagemyndighed. I brevet til C var desuden anført at afgørelsen kunne påklages til Rigsadvokaten af en klageberettiget inden 4 uger fra modtagelsen.

C anmodede på sin klients vegne statsadvokaten om aktindsigt i sagen i et brev af 2. oktober 2003. C gjorde i brevet opmærksom på at han gik ud fra at afgørelsen om at indstille efterforskningen ikke var at sidestille med en påtaleopgivelse eller et tiltalefrafald, og at omgørelsesfristen i retsplejelovens § 724, stk. 2, derfor ikke fandt anvendelse. Hvis statsadvokaten mente at omgørelsesfristen fandt anvendelse, bad C om at dette omgående blev tilkendegivet over for ham, da en afgørelse fra Rigsadvokaten i så fald skulle forkyndes for A inden den 23. november 2003.

Statsadvokaten imødekom C's aktindsigtsanmodning ved et brev af 13. oktober 2003. Statsadvokaten kommenterede i dette brev ikke det C havde anført om omgørelsesfristen i retsplejelovens § 724, stk. 2.

Ved et brev af 21. oktober 2003 adresseret til statsadvokaten påklagede C afgørelsen af 23. september 2003 til Rigsadvokaten. Dette brev fremsendte statsadvokaten til Rigsadvokaten den 7. november 2003. Statsadvokaten henholdt sig til sin afgørelse af 23. september 2003.

Rigsadvokaten bekræftede modtagelsen af C's klage den 14. november 2003. Rigsadvokaten bad samtidig om at måtte modtage eventuelle yderligere bemærkninger fra C inden to uger. Rigsadvokaten oplyste at den forventede sagsbehandlingstid var to måneder.

Den 28. november 2003 fremkom C med uddybende bemærkninger over for Rigsadvokaten. C skrev bl.a. at det var hans opfattelse at nogle oplysninger som statsadvokaten havde lagt til grund i sin redegørelse af 26. juni 2003, om at B bakkede mod C og herefter ramte patruljevognen, efter C's opfattelse ikke var korrekte.

Rigsadvokaten bad den 4. december 2003 statsadvokaten om en udtalelse i anledning af C's nye bemærkninger.

Statsadvokaten bad i brev af 15. december 2003 Statens Bilinspektion om en (ny) vurdering på baggrund af de oplysninger som C fremkom med i sit brev af 28. november 2003 til Rigsadvokaten.

Rigsadvokaten rykkede den 6. januar 2004 statsadvokaten for en udtalelse. Statsadvokaten oplyste i den anledning den 14. januar 2004 at besvarelsen afventede en udtalelse fra Statens Bilinspektion, og at denne formentlig ville foreligge i begyndelsen af februar 2004. Rigsadvokaten rykkede igen statsadvokaten ved et brev af 18. februar 2004.

Statsadvokaten fremkom med en udtalelse til Rigsadvokaten den 1. marts 2004. Heri oplyste statsadvokaten bl.a. at Statens Bilinspektion i en erklæring af 5. februar 2004 på baggrund af en ny gennemgang af de faktiske forhold havde udtalt at den bil som B førte, bakkede og kunne have ramt politibilen. Statsadvokaten anførte hertil at A's forklaring om at bilen bakkede, nu entydigt var yderligere bestyrket.

C fremkom med yderligere bemærkninger i et brev af 4. marts 2004 til statsadvokaten. Han anførte bl.a. at det var hans opfattelse at den danske model for undersøgelse og behandling af sager hvor borgere dør som følge af statens magtanvendelse, som sådan er i strid med den europæiske menneskerettighedskonventions (EMRK) artikel 2 om retten til liv. Statsadvokaten kommenterede disse bemærkninger i en udtalelse af 5. marts 2004. Vedrørende spørgsmålet om krænkelse af EMRK's artikel 2 skrev han følgende:

”Det anføres herom i Kommentaren til Den Europæiske Menneskeretskonvention, 2. udgave, side 92, at der i forbindelse med efterforskningen af dødsfald, der kan være fremkaldt ved ulovlig magtanvendelse, skal gives offentligheden adgang til at efterprøve effektiviteten af efterforskningen, og de pårørende skal sikres en særlig grad af indsigt.

Netop disse hensyn gjorde, at jeg ved min afgørelse af 23. september 2003 valgte til bl.a. advokat (C) at medsende hele min redegørelse af 26. juni 2003 til Politiklagenævnet indeholdende en omfattende, detaljeret og fyldestgørende gennemgang af efterforskningen, vidneudsagn m.v., ligesom jeg ved skrivelse af 13. oktober 2003 fandt at burde give advokat (C) som privat antaget advokat for afdødes moder fuld aktindsigt i straffesagens akter, selv om denne næppe kan betegnes som en part i sagen, og derfor næppe har haft krav på aktindsigt efter forvaltningslovens § 18.

Jeg fandt som anført i min skrivelse af 22. maj 2003 ikke hjemmel til at meddele aktindsigt i sagens dokumenter under efterforskningen, jf. herved offentlighedslovens § 2 og forvaltningslovens § 18. Denne afgørelse blev ikke påklaget til Dem.

Undersøgelsen i sagen er foretaget af statsadvokaturen i overensstemmelse med retsplejelovens regler, og den af Rigspolitichefens Rejsehold ydede bistand er foretaget under statsadvokaturens ledelse og efter statsadvokaturens instruktioner, jf. retsplejelovens § 1020b, stk. 2.

Jeg betragter statsadvokaturen som praktisk, institutionelt, strukturelt og hierarkisk uafhængig af politiet, jf. Kommentaren til EMRK, Artikel 2, side 91, hvorfor undersøgelsen efter min opfattelse er foretaget i overensstemmelse med EMRK artikel 2.”

Den 23. april 2004 bad advokaten for en af de andre betjente som havde været involveret i sagen, statsadvokaten om at oplyse hvornår statsadvokaten havde færdigbehandlet sagen. Statsadvokaten besvarede henvendelsen den 29. april 2004 og oplyste at sagen afventede afgørelse hos Rigsadvokaten.

I et brev af 5. juli 2004 bad Rigsadvokaten – efter en foreløbig gennemgang af sagen – Statsadvokaten om en udtalelse om hvorvidt omgørelsesfristen i retsplejelovens § 724, stk. 2, fandt anvendelse i sagen.

I en udtalelse af 9. juli 2004 anførte statsadvokaten bl.a. følgende:

”Jeg fandt ikke ved indledningen af eller senere under min undersøgelse grundlag for formelt at sigte politibetjent (A) for strafbart forhold i anledning af det nævnte politiskud, men da min undersøgelse som anført alene var rettet imod ham og kunne resultere i, at der blev rettet et strafansvar mod ham, fandt jeg, at han under undersøgelsen i vidt omfang burde tillægges de samme rettigheder, som han ville have haft som egentlig sigtet. Derfor blev det ved afhøringen af ham tilkendegivet over for ham, at han blev afhørt ’med en sigtets rettigheder’. Han blev i forbindelse hermed gjort bekendt med, at han ikke havde pligt til at udtale sig, og han havde i forvejen allerede bistand af en advokat, der bistod ham ved afhøringerne af ham.

Da min undersøgelse som nævnt reelt alene var rettet imod politibetjent (A) med henblik på at søge klarlagt, om han ved affyringen af pistolskuddet havde begået strafbart forhold, kan det spørgsmål rejses, om der burde have været rejst formel sigtelse imod ham, jf. herved Kommenteret Retsplejelov, 6. udg., bind III, s. 83, note 2 til § 752, stk. 1. En sådan formel sigtelse må imidlertid efter min opfattelse forudsætte, at der er en vis formodning om – og ikke blot en mulighed for – at der er begået et strafbart forhold, og en sådan formodning har jeg ikke på noget tidspunkt under undersøgelsen fundet grundlag for.

Jeg har ikke på noget tidspunkt gjort politibetjent (A) udtrykkeligt bekendt med, at han ved at blive tillagt ’en sigtets rettigheder’ også med hensyn til den i retsplejelovens § 724, stk. 2, gældende omgørelsesfrist ville være stillet på samme måde som en formelt sigtet. På den anden side synes der ved anvendelsen af udtrykket ’en sigtets rettigheder’ at kunne være givet den pågældende en berettiget forventning om, at han dermed er blevet tillagt alle en sigtets rettigheder og dermed også den rettighed, der ligger for en sigtet i, at en afgørelse om påtaleopgivelse ikke kan omgøres efter udløbet af omgørelsesfristen.

På denne baggrund må den i retsplejelovens § 724, stk. 2, omhandlede omgørelsesfrist efter min opfattelse antages at være gældende i nærværende sag. Dette gælder efter min opfattelse således også, selv om jeg ved min afgørelse om indstillingen af efterforskningen i sagen har henvist til retsplejelovens § 749, stk. 2, som anvendes i tilfælde, hvor der ikke har været rejst sigtelse, og ikke til retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 2, som anvendes i tilfælde, hvor der har været rejst formel sigtelse, jf. herved Retsplejerådets betænkning nr. 1194/1990 om anklagemyndighedens struktur samt Kommenteret Retsplejelov, 6. udg., bind III, s. 37, note 7 til § 724, stk. 2.

Jeg er opmærksom på, at det muligt ville have været mere hensigtsmæssigt, at jeg i forbindelse med mine afhøringer af politibetjent (A) i stedet for blot helt generelt at have tilkendegivet over for ham, at han afhørtes 'med en sigtets rettigheder', havde præciseret, hvilke af en sigtets rettigheder han skulle tillægges, herunder navnlig i form af en tilkendegivelse om, at han ikke havde pligt til at udtale sig, og om hans ret til at få beskikket en advokat (forsvarer) til at bistå sig, jf. herved Per Lindegaard i Ufr 1983, B, s. 79 ff.

Jeg mener imidlertid ikke, at dette i nærværende sag ville have gjort nogen afgørende forskel med hensyn til, om den i retsplejelovens § 724, stk. 2 omhandlede omgørelsesfrist skal anses for gældende. Jeg kan herved henvise til Østre Landsrets kendelse af 12. februar 1999 (Calypso-sagen), i hvilken der, uanset at der hverken havde været sigtelse eller meddelt anden form for tilkendegivelse om tillæggelse af en eller flere af en sigtets rettigheder mod dem, som politiets efterforskning reelt rettedes imod, alligevel netop på grund af baggrunden for efterforskningen antoges at gælde den i retsplejelovens § 724, stk. 2, omhandlede omgørelsesfrist.

I kommende tilsvarende undersøgelser vil jeg imidlertid nøje overveje, om der ved afhøringer af politifolk og andre, den pågældende undersøgelse rettes imod, i stedet for tilkendegivelse om at være tillagt 'en sigtets retsstilling' bør ske tilkendegivelse i overensstemmelse med de i Per Lindegaards ovennævnte artikel anførte retningslinier."

Rigsadvokaten fremsendte udtalelsen til C den 2. september 2004. I et brev af 11. oktober 2004 bemærkede C at han allerede ved en telefax af 2. oktober 2003 havde gjort statsadvokaten opmærksom på problemstillingen vedrørende retsplejelovens § 724, stk. 2, og at statsadvokaten ikke havde kommenteret dette.

Rigsadvokaten traf afgørelse i sagen ved et brev af 2. september 2004. Af denne afgørelse fremgår bl.a. følgende:

"Min afgørelse i sagen:

1. Jeg er enig med statsadvokaten i, at den i retsplejelovens § 724, stk. 2, omhandlede omgørelsesfrist på de 2 måneder udløb den 23. november 2003. Dette indebærer, at det ikke længere er muligt at omgøre statsadvokatens afgørelse om at standse undersøgelsen i sagen. Jeg har derfor ikke taget stilling til, om jeg ville have anlagt en anden vurdering af skyldsspørgsmålet i sagen end statsadvokaten.

Jeg har over for statsadvokaten udtalt, at det er uhensigtsmæssigt, at man ikke allerede i forbindelse med afgørelsen og påklagen havde gjort sig klart, om den i retsplejeloven omhandlede omgørelsesfrist fandt anvendelse i sagen.

Jeg er i øvrigt enig med statsadvokaten i, at det i tilsvarende sager nøje bør overvejes, med hvilke rettigheder en afhøring af den involverede politimand bør gennemføres.

Det er således beklageligt i den foreliggende sag, at mine muligheder for eventuelt at omgøre statsadvokatens påtaleopgivelse på denne baggrund er forpasset.

...

4. For så vidt angår Deres bemærkninger om, at den danske undersøgelsesmodel er i strid med EMRK, artikel 2 om retten til liv er jeg enig i det, som statsadvokaten har anført. Statsadvokaterne må betragtes

som praktisk, institutionelt, strukturelt og hierarkisk uafhængige af politiet, og at den i denne sag foretagne undersøgelse således ikke er i strid med EMRK, artikel 2

Jeg kan herunder henvise til Justitsministeriets overvejelser og forslag i Forslag nr. 242 af 27. april 1995 til Lov om ændring af retsplejeloven (Behandlingen af klager over politipersonalet m.v.). Det fremgår heraf bl.a.:

’Statsadvokatmodellen opfylder hovedformålet med indførelsen af en nyordning, nemlig at politiet ikke skal stå for undersøgelsen/efterforskningen i sager mod politipersonale, og at politiet heller ikke skal træffe afgørelse i sagerne. En henlæggelse af disse opgaver til statsadvokaterne ligger desuden i naturlig forlængelse af de ændringer i anklagemyndighedens struktur, der blev gennemført ved lov nr. 385 af 20. maj 1992, og som bl.a. indebar en yderligere funktionel adskillelse af statsadvokaturerne og politiet.’”

I et samtidigt brev til statsadvokaten anførte Rigsadvokaten bl.a. følgende:

”Jeg er enig med Dem i, at det i tilsvarende sager nøje bør overvejes, med hvilke rettigheder en afhøring af den involverede politimand bør gennemføres. Jeg er endvidere enig i, at den af tidligere rigsadvokat Per Lindegaard anbefalede formulering ’...’ generelt bør anvendes i forbindelse med afhøring af de personer, der er genstand for en strafferetlig undersøgelse, med mindre der i den konkrete sag er det fornødne grundlag for at sigte den pågældende.

Jeg er enig med Dem i, at den i retsplejelovens § 724, stk. 2, omhandlede omgørelsesfrist på 2 måneder udløb den 23. november 2003. Dette indebærer, at det ikke længere er muligt at omgøre Deres afgørelse om at standse undersøgelsen i sagen. Jeg har derfor ikke taget stilling til, om jeg ville være enig i Deres vurdering af skyldsspørgsmålet i sagen.

Opmærksomheden bør endvidere være rettet mod de retsvirkninger, der følger af undersøgelsesformen. Jeg finder det således beklageligt, at opmærksomheden i den foreliggende sag ikke har været rettet mod den omgørelsesfrist, der gælder efter retsplejelovens § 724, stk. 2, således at omgørelsesfristen i realiteten var udløbet, da jeg modtog sagen fra Dem efter genoptagelsen af efterforskningen, hvorved mine muligheder for eventuelt at omgøre Deres påtaleopgivelse var forpasset.”

Med brev af 30. september 2004 sendte statsadvokaten en redegørelse til Rigsadvokaten hvori han kommenterede den kritik som Rigsadvokaten havde fremsat. I brevet skrev han at han fandt kritikken uforståelig og urimelig. Af redegørelsen fremgik bl.a. følgende vedrørende spørgsmålet om omgørelsesfristen:

” *Ad 1: Spørgsmålet om omgørelsesfristen.*

1.1. Som påpeget ovenfor under afsnit I formulerede Rigsadvokaten sin kritik af, at omgørelsesfristen var udløbet, således:

’Jeg har over for statsadvokaten udtalt, at det er uhensigtsmæssigt, at man ikke allerede i forbindelse med afgørelsen og påklagen havde gjort sig klart, om den i retsplejeloven omhandlede omgørelsesfrist fandt anvendelse i sagen.’

Ved denne formulering får læseren uvægerligt det indtryk, at det udelukkende er Statsadvokaturens fejl, at man ikke var opmærksom på omgørelsesfristen, inden den udløb. Det er efter Statsadvokaturens opfattelse urimeligt.

Statsadvokaturen var i forbindelse med afgørelsen eller påklagen af den – som det senere skulle vise sig urigtige – opfattelse, at der ikke gjaldt en omgørelsesfrist i sagen. Det skyldtes, at der, som nævnt ovenfor, ikke var rejst sigtelse i sagen, men alene afhørt med ’en sigtets retsstilling’, og sagen var derfor også sluttet i medfør af rpl. § 749, stk. 2.

Statsadvokaturens opfattelse var på dette punkt ganske i overensstemmelse med, hvad der hidtil i administrativ praksis er blevet anset for gældende ret i sager af denne art.

1.1.1. Således synes man ikke, ej heller i Rigsadvokaturen, at have ment, at der i den såkaldte 'Tilst-sag', hvor en polititjenestemand, der havde skudt og dræbt to biltyve, blev afhørt med 'en sigtets retsstilling', gjaldt nogen omgørelsesfrist. Statsadvokaten traf afgørelse den 4. april 2002 om indstilling af efterforskningen i medfør af rpl. § 749, stk. 2. Afgørelsen blev påklaget til Rigsadvokaten, der den 3. marts 2003, d.v.s. 11 måneder senere, tiltrådte statsadvokatens afgørelse og således traf realitetsafgørelse i sagen. Sagen er omtalt i Rigsadvokatens Beretning om behandling af klager over politiet 2001, s. 157 ff, og 2002, s. 246 f.

Sagen blev i øvrigt genoptaget, og den 12. juni 2003 traf Statsadvokaten på ny afgørelse, ved hvilken den tidligere afgørelse blev fastholdt. Også den afgørelse blev påklaget til Rigsadvokaten, der den 30. juni 2004 traf afgørelse om ikke at ændre Statsadvokatens afgørelse. Alle afgørelser er således realitetsafgørelser, og intetsteds i afgørelserne omtales omgørelsesfristen i rpl. § 724, stk. 2.

1.1.2. Noget lignende synes at have gjort sig gældende i den såkaldte 'Løgstør-sag', der omhandlede en mand, der døde, medens to politifolk i en patruljevogn var ved at transportere ham til politistationen. Undervejs blev han urolig, hvorefter politifolkene kørte ind på en rastepads for at tilkalde hjælp. Her trak de ham ud af patruljevognen og lagde ham ned på jorden, og i forbindelse hermed blev han pludselig slap, og kort efter døde han, formentlig som følge af akut hjertesvigt opstået som følge af voldsom fysisk aktivitet hos den kraftige, overvægtige mand i forbindelse med tidligere indtagelse af hash og alkohol, hvortil som medvirkende årsag muligvis kunne anføres, at den anholdte havde ligget fastholdt på maven og forsøgt lagt i benlås. Statsadvokaten indstillede efterforskningen i medfør af rpl. § 749, stk. 2, hvilket blev tiltrådt af Rigsadvokaten, uden at spørgsmålet om omgørelsesfristen blev omtalt. Statsadvokatens undersøgelse efter rpl. § 1020 a, stk. 2, var imidlertid klart rettet imod de to politifolk, om end de efter det oplyste ikke direkte blev tillagt 'en sigtets retsstilling', således at omgørelsesfristen efter princippet i 'Calypso-sagen' også burde have været anvendt i den pågældende sag.

1.1.3. Endelig kan nævnes Statsadvokaturens sag vedrørende en skudepisode på en tankstation, omtalt i Rigsadvokatens Årsberetning om PKN-sager 2001, s. 164, og 2002, s. 247 f. Nogle politifolk antraf en eftersøgt person i en bil på en tankstation. Da han begyndte at køre væk, affyrede politifolkene i alt 19 skud imod bilens dæk og førerkabine, angiveligt fordi de mente, at manden havde forsøgt at påkøre dem. Manden blev ikke ramt og undslap. Statsadvokaten indledte undersøgelse efter rpl. § 1020 a, stk. 2, og afhørte de 3 involverede politifolk med tilkendegivelse om, at de ikke havde pligt til at udtale sig, men tillagde dem ikke formelt 'en sigtets retsstilling'. Statsadvokaten traf 30/5 2003 afgørelse om, at efterforskningen skulle indstilles i medfør af rpl. § 749, stk. 2. Afgørelsen blev påklaget til Rigsadvokaten, der den 2. september 2003, d.v.s. efter udløbet af omgørelsesfristen, tiltrådte afgørelsen. Undersøgelsen var klart rettet imod de 3 politifolk, så efter princippet i 'Calypso-sagen' skulle omgørelsesfristen have været anvendt, men den blev ikke omtalt overhovedet.

1.2. At det i visse tilfælde kan komme på tale at lade omgørelsesfristen gælde i en straffesag, selv om der ikke er rejst sigtelse i sagen, blev første gang fastslået i den såkaldte 'Calypso-sag'. I den sag var der indgivet anmeldelse mod tre personer, der drev et rejsebureau, der gik konkurs, ifølge anmeldelsen fordi de tre personer udbød rejser til underpris og anvendte forskudsvis modtagne betalinger for bestilte rejser til uvedkommende formål, alt med et stort tab for Rejsegarantifonden til følge. De tre personer blev afhørt, men der blev ikke rejst sigtelse mod dem. Påtale i sagen blev opgivet af Statsadvokaten i medfør af rpl. § 749, stk. 2. Rigsadvokaten ønskede rejst tiltale i sagen, men ved Østre Landsrets kendelse af 12. februar 1999 blev det fastslået, at omgørelsesfristen i rpl. § 724, stk. 2, fandt anvendelse, uanset at der ikke var rejst sigtelse i sagen, fordi efterforskningen i sagen reelt havde været rettet imod de tre anmeldte personer.

Når Rigsadvokaten uanset afgørelsen i 'Calypso-sagen' ikke mente, at omgørelsesfristen i rpl. § 724, stk. 2, fandt anvendelse i 'Tilst-sagen', skyldtes det givetvis, at der her var tale om en undersøgelse, der ikke var baseret på en anmeldelse om strafbart forhold, men skyldtes statsadvokatens forpligtelse efter

rpl. § 1020 a, stk. 2, til at iværksætte efterforskning, når en person er afgået ved døden eller er kommet alvorligt til skade som følge af politiets indgriben, eller medens den pågældende var i politiets varetægt, også uanset at der ikke er nogen forhåndsformodning om, at der i forbindelse hermed af politifolk er handlet kritisabelt eller strafbart.

I nærværende sag har Rigsadvokaten så skiftet opfattelse, uoplyst hvorfor. Der er i henseende til anvendelsen af omgørelsesfristen ingen forskel mellem nærværende sag og 'Tilst-sagen'. Rigsadvokaten mener derfor muligvis nu, at omgørelsesfristen også gælder i 'Tilst-sagen', således at han ikke på tidspunktet for hans afgørelser kunne have ændret Statsadvokatens afgørelse. Dette har dog som anført ikke fundet udtryk i hans seneste afgørelse af 30. juni 2004 i sagen, på hvilket tidspunkt han synes at være blevet opmærksom på omgørelsesfristen i nærværende sag.

1.3. Hvis en omgørelsesfrist udløber, inden der er truffet afgørelse vedrørende en klage over en truffet afgørelse, kan det spørgsmål rejses, hvem der er ansvarlig herfor. Normal administrativ praksis fører efter Statsadvokatens opfattelse til, at ansvaret herfor påhviler den myndighed, hos hvem sagen verserer på det tidspunkt, da omgørelsesfristen udløber, i særdeleshed i tilfælde, hvor sagen på det pågældende tidspunkt – som i nærværende tilfælde – verserer hos klagemyndigheden, der må være den myndighed, der er nærmest til at påse, om en omgørelsesfrist skal anvendes.

Dette fører i nærværende sag efter Statsadvokatens opfattelse til, at først og fremmest Rigsadvokaturen selv burde have været opmærksom på omgørelsesfristen, idet denne udløb den 23. november 2003 og dermed, medens sagen lå til behandling i Rigsadvokaturen, der var fremsendt fra Statsadvokaturen den 7. november 2003 samt nogle yderligere bilag den 12. november 2003. Rigsadvokaturen vidste fra begyndelsen udmærket, hvad sagen drejede sig om, dels på grund af selve klagen, dels på grund af den omfattende medieomtale af den. Alligevel henledte den ikke selv i forbindelse med høringen vedrørende klagen eller på noget andet tidspunkt før den 5. juli 2004 Statsadvokatens opmærksomhed på, at der kunne være tale om en omgørelsesfrist. Det bemærkes herved, at Statsadvokaturen altid, når der høres vedrørende en klage over en påtaleopgivelse fra en politikreds, bemærker, at 'opmærksomheden henledes på en eventuel omgørelsesfrist'.

Det er rigtigt, at Statsadvokaturen måske også – bl.a. i lys af Calypso-sagen – burde have været opmærksom på omgørelsesfristen, men at dreje forholdet således, at Statsadvokaturen reelt gøres enesvarlig for, at man ikke var opmærksom herpå, således at omgørelsesfristen udløb, inden Rigsadvokaturen kunne træffe afgørelse, er efter Statsadvokatens opfattelse helt urimeligt, bl.a. under hensyn til, at der – som ovenfor anført – er tale om en ændret praksis fra Rigsadvokatens side vedrørende undersøgelser efter rpl. § 1020 a, stk. 2."

Den 11. oktober 2004 klagede C til mig over at statsadvokaten og Rigsadvokaten konkluderede at omgørelsesfristen i retsplejelovens § 724, stk. 2, fandt anvendelse i sagen, og over den samlede sagsbehandling hos statsadvokaten.

Ligeledes den 11. oktober 2004 sendte C Rigsadvokaten en kopi af sit telefaxbrev af 2. oktober 2003 til statsadvokaten hvori han gjorde opmærksom på problemstillingen vedrørende fristen i retsplejelovens § 724, stk. 2. C bad Rigsadvokaten oplyse om Rigsadvokaten i forbindelse med behandlingen af sagen havde været opmærksom på brevet, og hvad statsadvokatens og Rigsadvokatens bemærkninger til brevet i øvrigt var. Rigsadvokaten bad den 21. oktober 2004 statsadvokaten om en udtalelse i anledning af C's henvendelse. Statsadvokaten svarede den 25. oktober 2004 bl.a. således:

"Ved skrivelse af 13. oktober 2003, der vedlægges i kopi, imødekom jeg anmodningen om aktindsigt. Jeg tog ikke i den nævnte skrivelse udtrykkelig stilling til det af advokat (C) anførte om, hvorvidt omgørelsesfristen i retsplejelovens § 724, stk. 2, fandt anvendelse, idet jeg – dengang – efter hidtidig praksis var af den opfattelse, at dette ikke var tilfældet, da der var tale om en afgørelse i henhold til retsplejelovens § 749, stk. 2, hvorfor der efter indholdet af advokat (C)'s skrivelse ikke antoges at være behov for at anføre dette udtrykkeligt.

Såvel Advokat (C)'s nævnte skrivelse som mit svar herpå har her ved embedet i overensstemmelse med fast journaliseringspraksis været journaliseret på en særlig sag alene vedrørende anmodningen om aktindsigt, hvilket er grunden til, at ingen af de nævnte skrivelser synes at have været fremsendt til Dem sammen med bilagene i sagen vedrørende min undersøgelse i anledning af politiets skudafgivelse på (...). Dette skal jeg herved beklage.

Jeg har som anført tidligere været af den opfattelse, at der ikke gjaldt nogen omgørelsesfrist i sager af denne art, såfremt der ikke har været rejst sigtelse mod nogen. Først da De ved skrivelse af 5. juli 2004 henledte min opmærksomhed på Østre Landsrets kendelse af 12. februar 1999 i den såkaldte 'Calypso-sag', ændrede jeg opfattelse, jf. herved min påtegningsskrivelse af 9. juli 2004 til Dem.

Jeg har ikke i øvrigt bemærkninger til advokat (C)'s skrivelse af 11. oktober 2004."

Jeg bad den 26. oktober 2004 Rigsadvokaten om en udtalelse i anledning af C's klage til mig. I forbindelse hermed bad jeg om at Rigsadvokaten forinden indhentede en udtalelse fra statsadvokaten.

I et brev af 12. november 2004 gjorde C yderligere gældende at det danske politiklagenævnsystem strider imod artikel 2 i EMRK.

I en udtalelse af 26. november 2004 henholdt statsadvokaten sig til sin redegørelse af 30. september 2004 og til udtalelsen af 25. oktober 2004.

Rigsadvokaten fremkom den 21. marts 2005 med en udtalelse til mig. Af udtalelsen fremgår bl.a. følgende:

"I. Behandlingen af sagen

...

Kopi af korrespondancen om en eventuel omgørelsesfrist indgik ikke i den sag, jeg traf afgørelse i den 2. september 2004.

Statsadvokaten har efterfølgende ved påtegning hertil af 25. oktober 2004 anført, at baggrunden herfor var, at statsadvokaten – dengang – efter hidtidig praksis var af den opfattelse, at omgørelsesfristen ikke fandt anvendelse, da der var tale om en afgørelse i henhold til retsplejelovens § 749, stk. 2, hvorfor statsadvokaten efter indholdet af advokat (C)'s brev ikke antog, at der var behov for at anføre dette udtrykkeligt.

Statsadvokaten anførte endvidere, at såvel advokat (C)'s brev af 2. oktober 2003 og statsadvokatens besvarelse i overensstemmelse med fast journaliseringspraksis ved embedet blev journaliseret på en særlig sag vedrørende anmodningen om aktindsigt, hvilket var grunden til, at ingen af de nævnte breve blev fremsendt til mig sammen med bilagene i sagen vedrørende statsadvokatens undersøgelse af politiets skudafgivelse på (...). Statsadvokaten har i påtegningen beklaget dette over for mig.

...

II. Spørgsmålet om omgørelsesfristen

1. Det følger af retsplejelovens § 749, stk. 2, at politiet, når der ikke er grundlag for at fortsætte en påbegyndt efterforskning, kan træffe beslutning om at indstille efterforskningen. Hvis der er rejst sigtelse finder bestemmelserne i retsplejelovens § 721 og § 722 derimod anvendelse.

Er der truffet afgørelse om påtaleopgivelse i medfør af retsplejelovens § 721, følger det af retsplejelovens § 724, stk. 2, at strafforfølgningen mod den pågældende kun kan fortsættes efter den overordnede anklagemyndigheds bestemmelse, hvis meddelelsen herom er forkyndt for den pågældende inden 2 måneder fra afgørelsens dato.

Det fremgår endvidere af retsplejelovens § 742, stk. 2, at politiet iværksætter efterforskning, når der er rimelig formodning om, at der er begået et strafbart forhold, der forfølges af det offentlige.

Det fremgår endvidere af retsplejelovens § 752, at 'Inden politiet afhører en sigtet, skal han udtrykkeligt gøres bekendt med sigtelsen og med, at han ikke er forpligtet til at udtale sig.'

Det er ikke defineret i retsplejeloven, hvornår en person er sigtet. Det er utvivlsomt, at en person skal anses for sigtet, når dette formelt er blevet tilkendegivet den pågældende i forbindelse med efterforskningen. Det er ligeledes klart, at en person er sigtet, når der er iværksat straffeprocessuelle tvangsindgreb efter regler, der forudsætter, at der er rejst sigtelse.

I betænkning 1194/1990 om anklagemyndighedens struktur, anføres det p. 218: 'Den i bestemmelsen fastsatte 2 måneders frist, gælder i tilfælde, hvor der har været rejst sigtelse. Det må dog antages, at fristen også gælder, hvor der ikke formelt har været rejst sigtelse, men hvor en person med føje har anset sig for sigtet, f.eks. fordi den pågældende er afhørt 'med en sigtets rettigheder ...'.

2. Regelsættet for behandling af klager over politipersonalet mv. består af tre kapitler i retsplejeloven. Kapitel 93 b og kapitel 93 c regulerer henholdsvis behandlingen af adfærdsklager over politipersonalet og behandlingen af straffesager mod politipersonalet, mens kapitel 93 d vedrører politiklagenævnene.

Statsadvokaten iværksætter efter retsplejelovens § 1020 a, stk. 1, efterforskning efter anmeldelse eller på eget initiativ, f.eks. efter tilkendegivelse fra politiklagenævnet. Efterforskning iværksættes, når der er en rimelig formodning om, at politipersonale i tjenesten har begået noget strafbart forhold, som forfølges af det offentlige. Denne betingelse for at indlede efterforskning svarer til, hvad der gælder i straffesager, som efterforskes af politiet. Dette følger af § 1020 g, jf. retsplejelovens § 742, stk. 2.

Efterforskningen har efter retsplejelovens § 743 til formål at klarlægge, om betingelserne for at pålægge strafansvar eller anden strafferetlig retsfølge er til stede, og at tilvejebringe oplysninger til brug for sagens afgørelse og at forberede sagens behandling ved retten.

Statsadvokaten udfærdiger snarest rapport om de afhøringer, der foretages, og om andre efterforsknings-skridt, medmindre oplysninger herom foreligger på anden måde efter retsplejelovens § 744.

Statsadvokaten skal efter § 1020 a, stk. 2, iværksætte en efterforskning, når en person er afgået ved døden eller kommet alvorligt til skade som følge af politiets indgriben, eller mens den pågældende var i politiets varetægt. Denne efterforskning skal iværksættes, uanset om der er formodning om, at der er begået et strafbart forhold. Det fremgår blandt andet af betænkning 1278/1994, side 146f.,

'at tankegangen er den, at der på den ene side som nævnt er et påtrængende behov for en grundig undersøgelse, mens det på den anden side kan være unødigt belastende for de involverede polititjenestemænd, såfremt disse sager altid efterforskes i strafferetsplejens former, hvis dette – som efter de gældende regler – nødvendigvis indebærer en formodning om, at der er begået et strafbart forhold.'

3. Spørgsmålet om, hvornår man betragtes som sigtet i en straffesag, er i litteraturen omtalt blandt andet i Den Kommenterede Retsplejelov, 7. udg., note 2 til § 752, stk. 1, side 96, Den Danske Retspleje af H. Munch-Petersen, 1. udgave 1918, bind V, p. 74 ff, Den Danske Strafferetspleje, 2. udgave, af Stephan Hurwitz, p. 261 ff. og Strafferetspleje II, Hans Gammeltoft-Hansen, p. 11 ff., Eva Smith, Straffeprocessen, 5. udgave, side 35, Lindencrone & Werlauff, Dansk Retspleje, side 609 f. Der kan endvidere henvises til Statsadvokat Poul Arnholms artikel i Anklagemyndighedens årsberetning 1985, side 18 ff.

Følgende fremgår af Den Kommenterede Retsplejelov, 7. udg., note 2 til § 752, stk. 1, side 96:

'Spørgsmålet om, hvornår en person bør anses for sigtet afhænger af styrken af den mistanke, der retter sig mod den pågældende.

...

Er det uklart, hvorvidt der er begået en forbrydelse, men klart hvem gerningsmanden i givet fald er (f.eks. i forbindelse med undersøgelser af et muligt underslæb), vil den mistænkte normalt have behov for partsbeføjelser, forsvarerbeskikkelse mv., og bør følgelig betragtes som sigtet. – Foreligger der tvivl om, hvorvidt en person skal anses for sigtet er formodningen for, at de retsgarantier, som knytter sig til sigtelsens rejsning, bør indføres.'

Stephan Hurwitz anfører blandt andet i Den Danske Strafferetspleje, side 264, 2. afsnit:

'Om en mistænkt person under en udenretlig afhøring skal betragtes som sigtet afhænger af mistankens styrke'.

Hans Gammeltoft-Hansen anfører bl.a. i Strafferetspleje II, p. 13, fra 2. afsnit

'Uden for disse klare tilfælde – hvor der er rejst formel sigtelse, iværksat indenretlige afhøringer eller særlige tvangsindgreb – beror spørgsmålet om sigtelse på styrken af den mistanke, der retter sig mod den pågældende.

...

For så vidt angår kravene vedrørende sigtelsen, beror det i nogen måde på karakteren af de uafklarede punkter, der består på det pågældende tidspunkt under efterforskningen. Det kan være uklart, hvorvidt der er begået en forbrydelse, men klart hvem gerningsmanden i givet fald er. I dette tilfælde har den mistænkte et klart behov for partsbeføjelser, forsvarerbeskikkelse med videre; og han bør følgelig betragtes som sigtet.'

Det fremgår af Eva Smith, Straffeprocessen, 4. udgave, side 32 ff.:

'Hvor der er rejst formel sigtelse eller iværksat indenretlig afhøring eller særlige tvangsindgreb, der kræver sigtelse, som f.eks. anholdelse, må vedkommende naturligvis anses for sigtet. Endvidere må det antages, at når mistanken samler sig om en bestemt person, og efterforskningen direkte retter sig imod ham og ikke imod en bredere kreds, skal han anses sigtet.'

Spørgsmålet blev bl.a. prøvet ved den ovennævnte Østre Landsrets kendelse af 12. februar 1999 i sagen vedr. 'Calypso-rejser'. I denne sag havde kurator i konkursboet efter 'Calypso-rejser' anmodet politiet om at indlede efterforskning mod selskabets ansvarlige ledelse med henblik på at konstatere, om der var grundlag for at rejse tiltale for overtrædelse af bogføringsloven, kildeskatteloven, aktieselskabsloven og straffelovens kapitel 28 og 29. De tre ledere af selskabet blev alle ved begyndelsen af afhøringerne gjort bekendt med kurators anmeldelse, og i hvert tilfælde to af lederne blev kort afhørt om selskabets anvendelse af forudbetalingerne. De var endvidere alle i forbindelse med afhøringerne blevet gjort bekendt med, at sagen efterfølgende ville blive vurderet. Østre Landsret fandt i sagen, at der – uanset, at der ikke blev rejst formel sigtelse mod de pågældende – ved den anvendte fremgangsmåde var rettet en så betydelig mistanke mod dem for strafbart forhold, særligt vedrørende benyttelsen af forudbetalingerne, at beslutningen om at indstille efterforskningen i sagen ganske måtte sidestilles med en påtaleopgivelse, således at 2-måneders fristen i retsplejelovens § 724, stk. 2, fandt anvendelse.

Procesbevillingsnævnet meddelte afslag på en ansøgning om tredjeinstansbevilling.

4. Som anført i min afgørelse af 2. september 2004, er jeg enig med statsadvokaten i, at den i retsplejelovens § 724, stk. 2, omhandlede omgørelsesfrist på de 2 måneder udløb den 23. november 2003.

I den foreliggende sag – hvor politiassistenten blev afhørt med en sigtets retsstilling – er det efter min opfattelse nok uklart, om der var begået en forbrydelse, mens der ikke var tvivl om, hvem gerningsmanden i givet fald måtte være. Det var derfor min opfattelse, at politiassistenten under de foreliggende omstændigheder havde behov for partsbeføjelser, forsvarerbeskikkelse mv., og følgelig burde betragtes som sigtet.

Dette indebærer, som anført i min afgørelse, at det ikke længere var muligt at omgøre statsadvokatens afgørelse om at standse undersøgelsen i sagen. Jeg valgte derfor i den foreliggende konkrete sag ikke at tage stilling til, om jeg ville have anlagt en anden vurdering af skyldsspørgsmålet i sagen end statsadvokaten.

Jeg udtalte i afgørelsen overfor statsadvokaten, at det var uhensigtsmæssigt, at man ikke allerede i forbindelse med afgørelsen og påklagen havde gjort sig klart, om den i retsplejeloven omhandlede omgørelsesfrist fandt anvendelse i sagen. I øvrigt var jeg som anført i afgørelsen, enig med statsadvokaten i, at det i tilsvarende sager nøje bør overvejes, med hvilke rettigheder en afhøring af den involverede politimand bør gennemføres.

Som jeg anførte i afgørelsen, er det således beklageligt i den foreliggende sag, at mine muligheder for eventuelt at omgøre statsadvokatens påtaleopgivelse på denne baggrund var forpasset.

5. Statsadvokaten har i notatet af 30. oktober 2004 henvist til, at der er sket en praksisændring i rigsadvokaturen i relation til omgørelsesproblematikken. Han har herved henvist til 'Tilst-sagen', 'Løg-stør-sagen' og 'Skudsagen på tankstation'. Sagerne er omtalt i min Beretning om behandling af klager over politiet 2001, side 164 og 2002, side 247f.

Jeg finder ikke anledning til i denne sammenhæng at kommentere de helt konkrete afgørelser i de nævnte sager, men skal dog understrege, at der ikke med afgørelsen i den foreliggende sag er sket et brud med en fast administrativ praksis.

6. Jeg er fortsat af den opfattelse, at den myndighed, der har behandlet sagen, og derfor må formodes at have indgående kendskab til sagens faktum, der over for rekursmyndigheden har pligt til at gøre opmærksom på eventuelle frister, herunder omgørelsesfrister.

Det bemærkes endvidere, at klager over påtaleopgivelser ofte er meget kortfattede og – som i den foreliggende sag – fremkommer meget sent i forhold til omgørelsesfristens udløb, således at der i realiteten efter høring af statsadvokaten kan være – og i denne sag var – ganske kort tid til realitetsbehandling af sagen.

Det er min opfattelse, at statsadvokaten efter sin undersøgelse er den nærmeste til at vurdere, om den involverede i den konkrete sag er at betragte som sigtet i sagen. Jeg har herved særligt lagt vægt på sagens betydelige omfang og kompleksitet og den helt afgørende forskel i statsadvokatens og rigsadvokatens kendskab til sagen på tidspunktet for fristens overskridelse.

Statsadvokaten bør derfor ud fra sit kendskab til sagen særligt henlede rigsadvokatens opmærksomhed på, at der kan være tale om en problematisk sag, hvor der er eller muligt kan være en omgørelsesfrist. Hertil kommer, at statsadvokaten ved advokat (C)'s henvendelse særligt var gjort opmærksom på denne problemstilling, ligesom den oven for omtalte 'Calypso-sag' tidligere var blevet behandlet af statsadvokaten.

7. Ved bedømmelsen af mine muligheder for at gøre mig bekendt med problemstillingen vedrørende en eventuel omgørelsesfrist bemærkes, at advokat (C)'s klage af 21. oktober 2003 var ganske uspecificeret, idet advokaten forbeholdt sig at fremkomme med yderligere bemærkninger til støtte for klagen. Jeg anmodede hende derfor den 14. november 2003, dvs. kort efter jeg havde modtaget klage fra statsadvokaten, om inden to uger at fremsende sine eventuelle uddybende bemærkninger til støtte for klagen. På tidspunktet for fristens udløb havde jeg således intet kendskab til de indsigelser advokat (C) senere – efter omgørelsesfristens udløb, den 28. november 2003 – fremkom med, og jeg havde heller ikke haft lejlighed til eller mulighed for at foretage en egentlig gennemgang af sagen.

Den 4. december 2003 anmodede jeg i anledning af advokat (C)'s uddybning af klagen statsadvokaten om en supplerende udtalelse, hvorefter statsadvokaten den 15. december 2003 orienterede mig om, at han havde indledt yderligere efterforskning i sagen. Statsadvokaten fremsendte ved påtegning af 1. marts 2004 på ny sagens akter hertil og henholdt sig til sin afgørelse af 23. september 2003. Ved brev af 4. marts 2004 fremkom advokat (C) med yderligere bemærkninger til sagen, herunder til det nye materiale i sagen. Statsadvokaten kommenterede ved påtegning hertil af 5. marts 2004 advokat (C)'s brev af 4. marts 2004.

Efter en foreløbig gennemgang af den komplekse og omfangsrige sag anmodede jeg ved brev af 5. juli 2004 statsadvokaten om en udtalelse om, hvorvidt den i retsplejelovens § 724, stk. 2, omhandlede omgørelsesfrist på 2 måneder fandt anvendelse i sagen.

Under hensyn til sagens omfang, kompleksitet og alvor finder jeg herefter ikke, at en sagsbehandlings-tid på lidt over 4 måneder kan betegnes som for lang. Ved vurderingen af spørgsmålet om omgørelsesfri- sten er det således nødvendigt at foretage en egentlig materiel gennemgang af sagens akter.”

Advokat C fremsatte ikke yderligere bemærkninger til sagen.

Ombudsmandens udtalelse

”1. Afgrænsning af min undersøgelse

Jeg har valgt at koncentrere min undersøgelse om spørgsmålet om hvorvidt omgørelsesfristen i retsplejelovens § 724, stk. 2, finder anvendelse i sagen, og om sagsbehandlingen hos statsadvokaten og Rigsadvokaten i relation til spørgsmålet om at være opmærksom på fristen. Jeg henviser til § 16, stk. 1, i ombudsmandsloven (lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand som ændret ved lov nr. 556 af 24. juni 2005).

For så vidt angår Deres klage over at det danske politiklagenævn strider mod den europæiske menneskerettighedskonventions artikel 2, bemærker jeg at Folketinget ikke hører under området for ombudsmandens virksomhed (§ 7, stk. 1, i ombudsmandsloven). Jeg kan derfor ikke behandle klager over indholdet af de love som Folketinget har vedtaget, eller i øvrigt beskæftige mig med lovgivningspolitiske spørgsmål.

2. Omgørelsesfristen i retsplejelovens 724, stk. 2

Statsadvokaten iværksatte sin undersøgelse af sagen efter bestemmelsen i retsplejelovens § 1020 a, stk. 2, hvorefter statsadvokaterne bl.a. iværksætter efterforskning når en person er afgået ved døden som følge af politiets indgriben. Det følger af retsplejelovens § 1020 b, stk. 1, at statsadvokaterne ved behandlingen af de i § 1020 a, stk. 2, nævnte sager kan udøve de beføjelser som ellers tilkommer politiet.

Statsadvokaten besluttede at indstille efterforskningen efter bestemmelsen i retsplejelovens § 749, stk. 2. Bestemmelsen og bestemmelsen i § 749, stk. 3, har følgende ordlyd:

’§ 749.

...

Stk. 2. Er der ikke grundlag for at fortsætte en påbegyndt efterforskning, kan beslutningen om at indstille efterforskningen træffes af politiet, såfremt der ikke har været rejst sigtelse. Er sigtelse rejst, finder bestemmelserne i § 721 og § 722 anvendelse.

Stk. 3. Afvises anmeldelsen, eller indstilles efterforskningen, underrettes de, der må antages at have rimelig interesse heri. Afgørelsen kan påklages til den overordnede anklagemyndighed efter reglerne i kapitel 10.’

§ 721 angiver hvornår der kan træffes afgørelse om påtaleopgivelse. Ved afgørelse om påtaleopgivelse gælder reglen i retsplejelovens § 724. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

’§ 724. Ved afgørelse om påtaleopgivelse underrettes sigtede og andre, der må antages at have en rimelig interesse heri. Ved afgørelse om tiltalefrafald underrettes sigtede. En afgørelse om påtaleopgivelse kan påklages til den overordnede anklagemyndighed efter reglerne i kapitel 10. Sigtede kan efter samme regler klage over en afgørelse om tiltalefrafald.

Stk. 2. Er der truffet afgørelse om påtaleopgivelse eller tiltalefrafald, kan strafforfølgning mod den, der har været sigtet, kun fortsættes efter den overordnede anklagemyndigheds bestemmelse, hvis meddelelse herom er forkyndt for den pågældende inden 2 måneder fra afgørelsens dato, medmindre sigtedes forhold har hindret rettidig forkyndelse eller betingelserne for genoptagelse efter § 975 er til stede.’

Efter ordlyden af § 724, stk. 2, finder 2-måneders-fristen for den overordnede anklagemyndigheds omgørelse af en afgørelse om påtaleopgivelse kun anvendelse såfremt der har været rejst en formel sigtelse.

§ 752 fastlægger hvilke rettigheder en sigtet har i forbindelse med en afhøring. Det er ikke nærmere defineret i retsplejeloven hvornår en person er sigtet.

Rigsadvokaten har i sin udtalelse til mig af 21. marts 2005 med henvisning til litteraturen, forarbejder og praksis udførligt redegjort for hvornår en person – ud over de klare tilfælde – må betragtes som sigtet i en straffesag. Det er bl.a. anført at spørgsmålet afhænger af styrken af den mistanke der rettes mod den pågældende. Hvis mistanken rettes mod en bestemt person, og efterforskningen retter sig mod ham og ikke mod en bredere kreds, skal han anses for sigtet. Det kan være en situation hvor det er uklart hvorvidt der er begået en forbrydelse, men klart hvem gerningsmanden i givet fald er. I en sådan situation har den mistænkte klart behov for partsbeføjelser og bør følgelig betragtes som sigtet.

Dette fører i den foreliggende sag, hvor politiassistenten blev afhørt med en sigtets retsstilling, efter Rigsadvokatens opfattelse til at politiassistenten burde betragtes som sigtet. Det var i sagen uklart om der var begået en forbrydelse, men der var ikke tvivl om hvem gerningsmanden i givet fald måtte være. Jeg er – jf. de af Rigsadvokaten anførte henvisninger – enig heri. Jeg henviser i øvrigt også til Eva Smith m.fl., *Straffeprocessen* (2005), s. 175-180.

Rigsadvokaten har med henvisning til bl.a. betænkning 1194/1990 om anklagemyndighedens struktur, s. 218, og Østre Landsrets kendelse af 12. februar 1999 i den såkaldte 'Calypso-sag' anført at det forhold at politiassistenten burde betragtes som sigtet, fører til at 2-måneders-fristen i retsplejelovens § 724, stk. 2, finder anvendelse. Jeg er også enig heri, jf. også Folketingstidende 1991-1992, tillæg A, sp. 4210, Anklagemyndighedens årsberetning for 1976, s. 113, Rigsadvokatens beretning om behandlingen af klager over politiet 1997, s. 150 ff, og Eva Smith m.fl., *Straffeprocessen* (2005), s. 169-170.

Endelig er jeg også enig i at 2-måneders-fristen udløb den 23. november 2003, og at det derfor på tidspunktet for Rigsadvokatens afgørelse i sagen ikke længere var muligt for Rigsadvokaten at omgøre statsadvokatens afgørelse om at standse undersøgelsen i sagen.

Jeg kan således ikke kritisere at Rigsadvokaten i sin afgørelse af 2. september 2004 ikke tog stilling til om han ville have anlagt en anden vurdering af skyldsspørgsmålet i sagen end statsadvokaten.

3. Opmærksomhed på omgørelsesfristen

a. Rigsadvokatens kritik af statsadvokatens sagsbehandling

Rigsadvokaten meddelte i afgørelsen af 2. september 2004 statsadvokaten at det var beklageligt at statsadvokaten ikke allerede i forbindelse med afgørelsen og påklagen havde gjort sig klart at fristen i retsplejelovens § 724, stk. 2, fandt anvendelse. Jeg foretager mig på den baggrund ikke mere i anledning heraf.

De rejste spørgsmålet om omgørelsesfristens anvendelse i et brev af 2. oktober 2003 til statsadvokaten. De bad samtidig om aktindsigt. Statsadvokaten journaliserede på den baggrund brevet på en anden sag end hovedsagen. Dette bevirkede at brevet af 2. oktober 2003 ikke blev medsendt til Rigsadvokaten i forbindelse med Deres klage over statsadvokatens afgørelse af 23. september 2003. Rigsadvokaten blev således heller ikke gennem brevet af 2. oktober 2003 gjort opmærksom på at omgørelsesfristen eventuelt fandt anvendelse. Statsadvokaten beklagede dette forhold over for Rigsadvokaten i brev af 25. oktober 2004. Jeg foretager mig på den baggrund ikke mere i anledning heraf.

Jeg bemærker at jeg ikke har taget stilling til det som statsadvokaten har anført i sin redegørelse af 30. september 2004 til Rigsadvokaten. Jeg har dog noteret mig at Rigsadvokaten i sin udtalelse til mig af 21. marts 2005 har anført at der ikke med afgørelsen i den foreliggende sag er sket et brud med en fast administrativ praksis.

b. Sagsbehandlingen hos Rigsadvokaten

Omgørelsesfristen i § 724, stk. 2, er en frist for den overordnede anklagemyndigheds – i dette tilfælde Rigsadvokatens – omgørelse af en beslutning om påtaleopgivelse. Rigsadvokaten bør derfor generelt set i forbindelse med behandlingen af en klage over en påtaleopgivelse være opmærksom på fristen og tilstræbe at afgøre sagerne inden for omgørelsesfristens udløb.

Det er på den baggrund min opfattelse at Rigsadvokaten i forbindelse med en indledende gennemgang af de indkomne klager og iværksættelse af høring ikke alene bør hæfte sig ved hvad statsadvokaten har anført om fristen, men også overveje om der eventuelt kan være begået fejl hos statsadvokaten i denne henseende.

Herfor taler også det som Rigsadvokaten har anført i sin udtalelse til mig af 21. marts 2005: at klager over påtaleopgivelser ofte er meget kortfattede og fremkommer meget sent i forhold til omgørelsesfristens udløb, således at der efter høring af statsadvokaten kan være ganske kort tid til realitetsbehandling af sagen.

I en sag med ombudsmandens j.nr. 1975-500-610, som er omtalt i Anklagemyndighedens årsberetning for 1976, s. 113-114, spurgte ombudsmanden bl.a. Rigsadvokaten om hvad der blev gjort for at sikre at der kunne tages stilling til klager over påtaleopgivelser inden omgørelsesfristens udløb. Som svar herpå meddelte Rigsadvokaten at der for flere år siden var truffet foranstaltninger med henblik på ekstraordinært hurtig ekspedition af klagesager hvor der kunne være en risiko for at omgørelsesfristen stod for udløb, bl.a. derved at det – når anledning dertil forelå – telefonisk blev søgt oplyst om der måtte antages at være en frist i sagen. Ombudsmanden foretog sig på den baggrund ikke mere i sagen.

Det er på denne baggrund min opfattelse at det ville have været ønskeligt at Rigsadvokaten i denne sag i forbindelse med at Deres klage den 7. november 2003 blev fremsendt til ham, snarest havde overvejet hvorvidt omgørelsesfristen fandt anvendelse – eventuelt ved (telefonisk) henvendelse til statsadvokaten – og havde vurderet hvorvidt det var muligt at behandle sagen inden omgørelsesfristens udløb den 23. november 2003.

Jeg forstår Rigsadvokatens udtalelse til mig af 21. marts 2005 sådan at Rigsadvokaten på grund af sagens kompleksitet under ingen omstændigheder kunne have nået at tage stilling til sagen inden for omgørelsesfristen. Dette kan ikke give mig anledning til bemærkninger.”